

Inspirerend Begeleiden

De intern begeleider als aanjager
van onderwijskwaliteit

*Mieke Staal, Marieke Tjallema,
Bert van Velthooven*

Inhoud

Inleiding	9
1. De visie op zorg	13
1.1 Oriëntatie: kijk op verschillen tussen kinderen beïnvloedt de kijk op zorg	13
1.2 Verbinding: de zorg in het onderwijs op dit moment	17
1.3 Verdieping: waarom kiezen voor het woord 'zorg'?	29
1.4 Uitdaging: jouw kijk op zorg voor kinderen	40
2. De intern begeleider in de school	45
2.1 Oriëntatie: de verschillende petten van de intern begeleider	46
2.2 Verbinding: de plaats van de intern begeleider in de school bepaalt zijn actieradius	53
2.3 Verdieping: hebben scholen een intern begeleider nodig?	69
2.4 Uitdaging: jouw kijk op intern begeleiden in jouw school	83
3. Jij als intern begeleider	89
3.1 Oriëntatie: het dilemma van de waan van de dag	89
3.2 Verbinding: jij als intern begeleider in je team	92
3.3 Verdieping: hoe zorg je ook voor jezelf?	103
3.4 Uitdaging: jouw plaats als intern begeleider op je school	112
4. De intern begeleider als nieuwsgierige onderzoeker	117
4.1 Oriëntatie: oog hebben voor wat er is	117
4.2 Verbinding: de onderzoekende school	124
4.3 Verdieping: waar ben jij nieuwsgierig naar?	136
4.4 Uitdaging: het betrekken van verschillende perspectieven	141
5. De intern begeleider als begeleider	145
5.1 Oriëntatie: zeg maar wat ik moet doen!	145
5.2 Verbinding: de vragen in de wandelgangen	150
5.3 Verdieping: durf je de tijd te nemen?	175
5.4 Uitdaging: op zoek naar de begeleider die je wilt zijn	181

6. De intern begeleider als aanjager van teamleren	185
6.1 Oriëntatie: leraar zijn is een collectief beroep	187
6.2 Verbinding: het organiseren van het teamleren	194
6.3 Verdieping: theorieën over leren	207
6.4 Uitdaging: samen kansen ontdekken die er gisteren nog niet waren	211
Bedankt	217
Literatuur	219

Inleiding

Dit boek moest geschreven worden omdat het er nog niet was. Wij misten een boek dat specifiek gericht was om de intern begeleider te inspireren en uit te dagen om na te denken over goed onderwijs voor álle leerlingen. Dit boek laat jou als intern begeleider kritisch kijken naar je eigen rol.

Dit boek biedt je inspiratie op wat jouw rol als intern begeleider kan zijn. Uit de praktijk blijkt dat intern begeleiders zoeken naar hoe ze hun werkzaamheden kunnen invullen en van meerwaarde voor het onderwijs kunnen zijn. Als je mensen vraagt naar wat zij belangrijk vinden, dan noemen ze vooral dat ze willen dat kinderen floreren en een fijne tijd op school hebben. De intern begeleider draagt hieraan bij door leerkrachten te ondersteunen. Het gesprek in de dagelijkse praktijk gaat echter vaker over de momenten dat het minder goed gaat met leerlingen. Iedereen kent voorbeelden van tegenvallende leerresultaten, gebrek aan motivatie of storend gedrag in de klas. Situaties waar leerkrachten, ouders en ook de leerlingen zelf zich zorgen over maken. Binnen scholen komen deze zorgen vaak op het bordje van de intern begeleider terecht. Als het niet lukt in de klas, dan heeft de intern begeleider de taak samen met de leraren te zoeken naar een passende aanpak. Deze situaties vragen om direct handelen, maar ook om een langetermijnperspectief. Het is belangrijk om te handelen vanuit een gezamenlijke visie. Hoe je als intern begeleider en schoolteam kijkt naar verschillen tussen kinderen, bepaalt waar de aandacht naar uitgaat. Biedt de intern begeleider zorg als kinderen uitvallen, of draagt de school zorg voor onderwijs waarin kinderen niet kúnnen uitvallen?

De rol van intern begeleider ontwikkelt zich. Dit boek levert hier een bijdrage aan. Er leven allerlei verwachtingen over wat moet en hoort, zowel binnen als buiten de school. Dit boek gaat in op wat kan en mag. Het neemt je mee in een zoek- en ontdekkings-tocht langs mogelijkheden en uitdagingen. Het laat je anders denken, anders kijken naar wat je misschien vanzelfsprekend vond. Het boek biedt stof tot nadenken en laat je onderzoeken wat jij belangrijk vindt samen met je team. Het boek daagt uit om je eigen visie als uitgangspunt te nemen voor een praktische invulling van jouw rol als intern begeleider binnen de school waar je werkt. Je fungeert daarbij als aanjager van schoolontwikkeling en onderwijskwaliteit.

Het boek is tot stand gekomen in samenwerking met de praktijk. Voorbeelden en gesprekken hebben ons geïnspireerd om na te denken over de intern begeleider in het huidige onderwijs en hier woorden aan te geven. In dialoog met elkaar ontdekten we nieuwe mogelijkheden en manieren om de functie van intern begeleider in te vullen. Met name het proces van nadenken, afstemmen en creëren gaf ons energie en inspiratie. Het deed ons beseffen wat de kracht is van samen leren. Dit zien we graag terug in scholen. Wij staan voor onderwijs waar iedereen – leraar, leerling, ouders – enthousiast samen aan het leren is. De illustratie op de voorkant van dit boek brengt in beeld dat de intern begeleider op meerdere lagen in de school handelt en verschillende rollen kan aannemen. Het symboliseert dat de intern begeleider voorleeft wat hij wil zien in de school.

We hopen dat ons enthousiasme overslaat op jou als je met dit boek aan de slag gaat en dat het boek uitnodigt om met elkaar in dialoog te gaan. Gebruik dit boek met veel plezier en neem de ruimte om een *Inspirerend Begeleider* te zijn.

“ **Wat zou het goed zijn als intern begeleiders ieder jaar de vragen van een hoofdstuk langslopen om weer even op scherp gezet te worden.**”

LOREL, INTERN BEGELEIDER

Leeswijzer

In het eerste hoofdstuk wordt aan de hand van de geschiedenis beschreven hoe zorg voor leerlingen zich ontwikkeld heeft onder invloed van maatschappelijke veranderingen. Je wordt uitgedaagd na te denken over wat jij belangrijk vindt voor leerlingen en hoe zich dat verhoudt tot hoe er binnen jouw school wordt gewerkt en gedacht.

In hoofdstuk 2 komen de taken en de verantwoordelijkheden van de intern begeleider aan bod. Er wordt ingegaan op de posities die een intern begeleider kan innemen in de organisatie. Je wordt verleid tot het maken van keuzes in hoe verschillende rollen passen bij je plaats in de organisatie. Wat betekent het als een intern begeleider een ondersteunende of juist een leidinggevende positie heeft in de school? Kan een intern begeleider die onderdeel is van de directie ook een coachende rol hebben bijvoorbeeld? In hoofdstuk 3 staat wie jij wilt zijn als intern begeleider centraal. Vanuit je visie op zorg en je taken en verantwoordelijkheden kun je met behulp van dit hoofdstuk komen tot een invulling van je werk op een manier die bij jou én bij jouw school past.

Hoofdstuk 4 gaat over de intern begeleider als onderzoeker. Je verkent met een open en nieuwsgierige houding verschillende perspectieven om nieuwe mogelijkheden te ontdekken. Waar vind je, in het belang van het kind, de leerkracht en de school, invalshoeken die minder voor de hand liggen? Welke onontdekte ruimte ligt er voor je?

Binnen de kaders zijn er meer mogelijkheden dan je denkt om kinderen tot hun recht te laten komen. Daarom willen we je uitdagen om de grenzen op te zoeken.

In hoofdstuk 5 komen verschillende begeleidingsvormen aan de orde, die je als intern begeleider kunt inzetten. Dit hoofdstuk vraagt je te kijken naar de behoeften van het team en de verschillende individuen, om de begeleiding daarop af te stemmen. Hoe help je iemand verder in zijn ontwikkeling en hoe kun je de diversiteit van het team benutten?

In hoofdstuk 6 lees je hoe je teamleren centraal kunt stellen. Dit roept vragen op zoals: Hoe inspireer je je team om te streven naar constante verbetering? Hoe ben je samen met je team op pad? Als intern begeleider ben je samen met het team verantwoordelijk voor alle leerlingen en voor elkaar. Deze gezamenlijke verantwoordelijkheid vraagt om een lerende cultuur in de organisatie.

Ieder hoofdstuk kent dezelfde opbouw. Onder *Oriëntatie* staat kort beschreven wat de inhoud is van het betreffende hoofdstuk. In *Verbinding* maken we de vertaling van de theorie naar de dagelijkse praktijk. Meer theoretische achtergrond wordt gegeven in *Verdieping*. In *Uitdaging* stellen we een aantal vragen die jou kunnen helpen in de ontwikkeling van jouw denken en handelen.

Door het hele boek staan voorbeelden uit de praktijk waaraan je je eigen praktijksituatie kunt spiegelen. Die worden aangeduid met dit pictogram.

Achtergrondinformatie vind je in de aparte tekstblokken. Je herkent die aan dit pictogram.

$$1 + 1 = 2$$

De visie op zorg

“ Een aantal jaren geleden werd in een vergadering op mijn school besproken dat we af moesten van de term ‘zorgleerlingen’. Zorg klonk zwaar, men dacht meteen aan ‘zich zorgen maken’. Ik verbaasde mij hierover. Het eerste waar ik aan dacht, was ‘zorgen voor’. Het was wat ik deed, zorgen voor de leerlingen die zonder mijn hulp misschien niet eens op school hadden kunnen blijven.”

YVONNE, INTERN BEGELEIDER

In dit eerste hoofdstuk wordt aan de hand van de geschiedenis beschreven hoe zorg voor leerlingen zich ontwikkeld heeft onder invloed van maatschappelijke veranderingen. Je wordt uitgedaagd na te denken over wat jij belangrijk vindt voor leerlingen en hoe zich dat verhoudt tot hoe er binnen jouw school wordt gewerkt en gedacht.

1.1 Oriëntatie: kijk op verschillen tussen kinderen beïnvloedt de kijk op zorg

Hoe wordt er bij jou op school omgegaan met verschillen tussen kinderen? Praten je collega's enthousiast over hoe verschillend kinderen zijn of wordt er vooral geklaagd over de grote verschillen in de groep? Wanneer je de schoolgidsen van een willekeurige school erop naslaat, is er zonder uitzondering veel aandacht voor de individuele ontplooiing van leerlingen. Scholen willen aansluiten bij de behoeften van ieder kind en stellen zich ten doel om talenten van leerlingen tot ontwikkeling te laten komen. Maar werkt dat ook zo in de praktijk? Mag ieder kind uniek zijn en zijn eigen ontwikkeling doormaken? Sluit het onderwijs altijd aan op het kind en zijn talenten en mogelijkheden? Is er binnen het onderwijs ruimte voor de brede diversiteit die kinderen meebrengen of maken we ons in het onderwijs vooral zorgen als een kind anders is? Wordt iedere casus gezien als kans om het onderwijs te verbeteren?

Wat is een zorgleerling?

Het onderwijs is gericht op het behalen van doelen die voor een groot deel vooraf vastgesteld zijn op basis van wat kinderen zouden moeten weten om te functioneren in de samenleving. Het gaat om zaken die in onze cultuur van waarde zijn en waarvan de samenleving verwacht dat ze nodig zijn om als volwaardig persoon mee te doen. Doelen zijn uitgewerkt in lesaanbod, dat wordt aangeboden aan kinderen van dezelfde leeftijd. Van kinderen wordt verwacht dat ze meedraaien in dit systeem en de leerstof aankunnen. Lukt dat niet, dan wordt gesproken over een zorgleerling. Dit betekent dat de leerling recht heeft op extra zorg en ondersteuning gericht op het verhelpen van de problemen in leren, gedrag, werkhouding of anderszins. Soms wordt zelfs bij voorbaat al extra ondersteuning aangeboden als leerlingen, op basis van afkomst en achtergrond, deel uitmaken van zogenaamde risico- of achterstandsgroepen. Dit alles wordt ingezet om leerlingen te laten meedraaien in het schoolsysteem en ze alle kansen te geven op een succesvolle onderwijsloopbaan. Het lijkt sympathiek, zo'n systeem waar een vangnet is voor kwetsbare kinderen en waar extra aandacht is voor kinderen die dat nodig hebben. Maar tegelijk kun je je afvragen of juist dit systeem niet aanzet tot uitsluiting door bepaalde kinderen een aparte status te geven. Bijvoorbeeld omdat kinderen zich vaak aanpassen aan de verwachting die anderen van hen hebben. Als er vaak wordt gezegd dat iets moeilijk voor je is, ga je geloven dat je er niet zo goed in bent. Dus heb je het etiket achterstand opgeplakt gekregen, dan zal een lagere onderwijsprestatie eerder een feit zijn.

De leraar kan het verschil maken

Toen ik een jaar of acht was en ik tijdens mijn hele basisschooltijd nog nooit een voldoende voor rekenen had gehaald, bedachten mijn ouders een plan. Als ik voor de volgende toets een voldoende voor rekenen zou halen, beloofden ze mij (en mijn zusje) een weekend Euro Disney.

Ze hielden mij een worst voor en ineens had ik na jaren zwoegen en onvoldoendes een voldoende voor rekenen. Het was een wonder. Ik weet nog hoe trots ik was. Veel later zou mijn moeder toegeven 'dat juf Monica het jou gewoon heel erg gunde'. Ik had haar natuurlijk wel verteld van de Euro Disney-deal en ze had mijn toets 'met een groot hart beoordeeld'. Maar het zelfvertrouwen dat ik kreeg door die voldoende (en het weekend Euro Disney) zorgde ervoor dat ik de rekentoetsen daarna veel beter maakte. Ik zou juf Monica nooit vergeten.

Bron: Tim den Besten bij *Pauw*, 4 oktober 2017 / Column in *VPRO Gids*, 3 oktober 2017.

Passend onderwijs inclusief?

Al in 1994 is het Salamanca Statement (Unesco) ondertekend door de Nederlandse overheid. Een statement dat inclusie als uitgangspunt heeft en dat aanstuurt op de realisatie van zogenaamde *Schools for all*. Dit wil zeggen dat scholen zich zo zouden moeten organiseren dat ieder kind, ongeacht zijn mogelijkheden en beperkingen, een vanzelfsprekende plek in de school kan hebben. Geen speciale zorg voor speciale kinderen, maar onderwijs waar ieder kind in past. Waar 'zorg voor leerlingen' betekent dat ieder kind de mogelijkheid krijgt om te leren en elk kind tot zijn recht kan komen. Deze kijk op onderwijs gaat ervan uit dat kinderen verschillen van elkaar. Het is de regel en niet de uitzondering. Het impliceert dat onderwijs zo is ingericht, dat het uitgaat van deze diversiteit en dat zorg voor álle kinderen erbij hoort. Ieder kind is immers speciaal en verdient een eigen, passende aanpak. Sinds de wet op passend onderwijs uit 2014 is dit het motto, maar je kunt je afvragen of deze wet ook de verandering heeft gebracht in deze richting. De wet betekent dat scholen waar kinderen zijn aangemeld, zorgplicht hebben gekregen en verantwoordelijk zijn om alle leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben een passende plek te bieden (www.passendonderwijs.nl). De slogan 'Gewoon waar het kan, speciaal waar het nodig is' maakt al duidelijk dat het onderwijs zich niet vanzelfsprekend richt op het hele spectrum van leerlingen. De standaard is om 'gewoon' te zijn en als je iets anders nodig hebt, dan ben je 'speciaal'. De vraag is hoe uniek en speciaal kinderen mogen (en *durven*) zijn als de nadruk ligt op 'gewoon'.

Aandacht voor verschillen

De filosofe Hannah Arendt (1906-1975) ging uit van het idee dat elke nieuwkomer iets toevoegt aan de cultuur (Biesta, 2011). In het geval van een kind als nieuwkomer in de wereld, betekent dit dat kinderen niet alleen iets te leren hebben over de bestaande cultuur maar ook dat zij iets hebben toe te voegen. Op die manier heeft ieder mens zijn meerwaarde voor de samenleving. Als je met deze bril op naar verschillen tussen kinderen kijkt, zijn verschillen er niet om weg te werken. Ze bieden juist mogelijkheden om iets nieuws te leren en de eigen cultuur rijker te maken. Verschillende onderwijs-pedagogen hebben dit als uitgangspunt genomen voor hun kijk op onderwijs. Zij zien de school als plek waar je samen een samenleving bouwt waaraan ieder zijn aandeel levert. Diversiteit is dan een hulpmiddel, waardoor je samen verder komt.

De ruimte voor verschillen

Hoe je tegen verschillen tussen kinderen aankijkt, bepaalt ook hoe je zorg voor leerlingen wilt invullen. Zie je het kind dat te veel verschilt van de anderen als een probleem? Of vind je het vanzelfsprekend dat er verschillen tussen kinderen zijn? Hoe je tegen iets aankijkt, bepaalt hoe je het tegemoet treedt. Een voorbeeld: een leerkracht komt bij je om te sparren over een leerling die steeds gaat staan als hij zijn werk moet maken. De leerkracht ziet dit als een probleem omdat hij het vanzelfsprekend vindt dat leerlingen zittend hun werk doen. Het perspectief van de leerkracht is: 'alle leerlingen zitten, dus deze leerling ook'. Jij kunt hierin meegaan en zoeken naar manieren om de leerling zittend aan zijn tafeltje zijn werk te laten doen. De zorg om de leerling blijft en wordt alleen maar groter als blijkt dat het de leerling maar niet lukt om rustig te blijven zitten. Je kunt deze situatie ook benaderen vanuit de gedachte dat kinderen nou eenmaal verschillen van elkaar. Je besluit om de leerkracht vanuit dit perspectief naar de situatie te laten kijken. Je vraagt bijvoorbeeld hoe dit kind het beste tot leren komt, zittend aan zijn tafeltje of staand erachter. Als een leerkracht accepteert dat er verschillen tussen leerlingen mogen zijn, ontstaat er ruimte waarin je samen met de leerkracht op zoek kunt gaan naar een manier waarop de leerling staand kan werken zonder dat anderen daar last van hebben. Misschien ontstaat er zelfs ruimte waarin ook andere kinderen kunnen aangeven hoe ze het beste leren. In de klas kan dit een mooi gesprek opleveren over verschillende werkstijlen, hoe je elkaar hierin kunt aanvullen, hoe je van elkaar kunt leren en op welke manier je rekening met elkaar kunt houden. Verschillen zijn dan een meerwaarde en een middel om het onderwijs te verrijken.

Wanneer je uitgaat van verschillen, is zorg er vooral op gericht om het onderwijs af te stemmen op iedere leerling. Bladerend in de schoolgidsen, zie je echter dat het zorgsysteem van een school voornamelijk als doel heeft om kinderen te signaleren die te veel afwijken van de norm. Daarnaast krijgt preventie veel aandacht, preventie van leerachterstand, preventie van gedragsproblemen. Of is het preventie van anders zijn? Het roept de vraag op hoe normaal het is dat kinderen echt hun eigen individueel ontwikkelingspad bewandelen en welke ruimte er is voor uniciteit en diversiteit. Door de jaren heen is er onder invloed van maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen verschillend gekeken naar onderwijs. De verschillende invalshoeken hebben ook hun weerslag gekregen op de organisatie van onderwijs en de zorg voor leerlingen. Verderop in dit hoofdstuk lees je hier meer over.

1.2 Verbinding: de zorg in het onderwijs op dit moment

Op dit moment wordt de zorg voor leerlingen voor een groot deel aangestuurd door de wet op passend onderwijs. Om te begrijpen hoe leerlingenzorg uiteindelijk deze vorm heeft gekregen, is het handig om een stukje terug te gaan in de geschiedenis. Door de jaren heen is het onderwijs een afspiegeling van de veranderende samenleving. Het omgaan met verschillen en zorg voor kinderen loopt hieraan parallel.

Onderwijs voor iedereen

Onder invloed van de industriële revolutie en het denken in efficiënte productieprocessen werd in de 19de eeuw het klassikaal onderwijs ingevoerd. Kinderen werden gegroepeerd in leeftijdsgroepen, om zoveel mogelijk kinderen van educatie te laten profiteren. In het boek *Onderwijs en Opvoeding, leerboek voor kweek- en normaal-scholen* van H. Scheepstra uit 1918 (p. 251) wordt het als volgt beschreven:

“Een school is ingedeeld in klassen, dat zijn groepen van leerlingen, die ongeveer even ontwikkeld en dus nagenoeg even oud zijn. Het klassikaal onderwijs bezit voordelen boven het hoofdelijke, d.i. het onderwijs aan de leerlingen afzonderlijk, zoals dit gegeven werd in de oude school (vóór 1800). Toch kunnen we het hoofdelijk onderwijs in onze scholen niet geheel ontberen; het klassikaal moet met het hoofdelijk onderwijs worden aangevuld. Het klassikaal onderwijs bespaart tijd. Aan een klasse van 40 leerlingen, die gedurende drie uren onderwijs ontvangen, kan een onderwijzer bijv. drie halve uren mondeling les geven en drie halve uren op het schriftelijk werk toezien. Gaf hij hoofdelijk onderwijs, dan zou elk kind 3 x 60 minuten: 40 = 4 ½ minuut mondeling onderwijs kunnen genieten, terwijl het den overigen tijd schriftelijk, althans stil bezig gehouden moest worden zonder hulp van den onderwijzer.”

Geraadpleegd via <http://www.onderwijsgeschiedenis.nl/Tijdvakken/Onderwijs-en-opvoeding-in-de-1e-helft-19e-eeuw/>

De verschuiving naar klassikaal onderwijs is ingezet om zoveel mogelijk leerlingen onderwijs te bieden. Een mooie ontwikkeling natuurlijk. Maar het onderwijs als massaproduct leidt ook tot nieuwe uitdagingen. Hoe stem je een les af op alle kinderen? Hoe behaal je resultaat? Ook uit het bovenstaande citaat komt naar voren dat er sprake is van leerlingenzorg. Er wordt gesteld dat onderwijs niet kan zonder ‘hoofdelijk onderwijs’ of in meer moderne woorden ‘onderwijs op maat’.

Opbrengst centraal

In de loop van de tijd, waarin steeds hogere eisen aan het onderwijs werden gesteld, gaat het al lang niet meer alleen om een breed verspreid onderwijsaanbod. Het gaat vooral om de opbrengst van onderwijs. Conform het marktdenken, wordt onderwijs steeds meer gezien als een productieproces dat met zo min mogelijk middelen zo'n goed mogelijk product moet opleveren. De populaire onderwijsterm *opbrengstgericht werken* laat zien hoe dit denken nog steeds in het onderwijs leeft. Er wordt gezocht naar manieren om de prestaties zoveel mogelijk te verhogen met een zo laag mogelijke investering. De focus ligt op de uitkomst van het proces en het proces zelf moet zo efficiënt mogelijk worden aangevlogen. Aan de hand van grote onderzoeken van onder andere Hattie (2013) en Marzano (2014) worden leraren aangespoord om zo effectief mogelijk les te geven. Binnen het zorgsysteem van een school worden doelen opgesteld, waaraan kinderen moeten voldoen, en die lijken op de productienormen uit de industrie. Halen ze deze niet, dan krijgt de leerling extra zorg om deze doelen alsnog te halen. Passen kinderen niet binnen de bandbreedte om binnen de productievorm te vallen, dan worden ze buiten het productieproces geplaatst, vaak op speciale scholen. Het rendementsdenken zie je ook terug bij de onderwijsinspectie. Zij controleren of de school wel is toegerust om zo'n hoog mogelijk resultaat uit kinderen te halen. Hoe hoger het onderwijsresultaat, hoe beter men de kwaliteit van het onderwijs acht. Maar wat als dat niet lukt? Uit onderzoek blijkt dat leerkrachten het vooral lastig vinden als het gaat om kinderen met gedragsproblemen (Smeets, Ledoux, Regtvoort, Felix, & Mol Lous, 2015). Hoever wil je als school gaan? Wil je als school alle leerlingen binnenboord houden of alleen de kinderen die binnen de bandbreedte van de productiestromen vallen? En wat doe je met kinderen die er niet in passen? Kunnen zij nog binnen jullie school blijven? Is jouw school altijd bereid en in staat om het onderwijs passend te maken?

Het is belangrijk om na te denken over deze vragen, omdat de visie van jouw school op passend onderwijs de bandbreedte bepaalt waarbinnen kinderen welkom zijn.

Onderwijs vanuit de inclusieve gedachte (alle kinderen zijn welkom)

De Kroevendonk in Roosendaal is een reguliere basisschool waar ze in 2003 hebben besloten om hun onderwijs volledig inclusief te maken. Dat betekende geen kinderen meer doorsturen naar het speciaal onderwijs, maar samen op zoek gaan naar de beste manier om leerlingen met en van elkaar te laten leren. Wil je dat de samenleving geen mensen meer uitsluit, dan moet je op school

beginnen, was het idee. De visie van de school is het vertrekpunt geweest om inhoud te gaan geven aan de inclusieve benadering.

Het motto van de school is: *Geloven in ontwikkeling, Altijd!* Dit motto is het uitgangspunt voor onderwijs aan alle leerlingen, maar geldt ook voor de medewerkers van de school. Iedere werknemer (leerkrachten, maar ook ondersteunend personeel) in de school onderschrijft deze gedachte. Het team zoekt samen en in overleg naar manieren om met elkaar onderwijs vorm te geven waar alle leerlingen zich kunnen ontwikkelen. Op basis van dit uitgangspunt worden structuren aangepast, middelen gezocht en mogelijkheden gecreëerd.

Differentiatie en rendementsdenken

Omdat kinderen verschillend zijn, ontkom je er niet aan om te differentiëren in onderwijsaanbod. Hierbij kun je uitgaan van divergente of convergente differentiatie. Bij divergente differentiatie wordt het onderwijsaanbod afgestemd op de individuele leerling. Een voorbeeld hiervan is het vernieuwingsonderwijs van begin vorige eeuw van Maria Montessori. In het montessorionderwijs krijgen alle kinderen voornamelijk individuele instructie. Deze manier van onderwijs geven gaat ervan uit dat leerkrachten zouden moeten aansluiten bij de gevoelige periodes in de ontwikkeling van een kind. Het onderwijs ondersteunt het kind in het maken van de volgende leerstap waar het aan toe is. Een van de nadelen die vaak wordt genoemd met betrekking tot divergente differentiatie, is dat het de leraar (te) veel tijd kost om iedere leerling individueel te begeleiden. Daarom werd tot voor kort in het basisonderwijs vooral uitgegaan van convergente differentiatie. Convergente differentiatie wil zeggen dat de hele groep werkt aan eenzelfde leerdoel. Om dit zo efficiënt mogelijk aan te vliegen, wordt de groep op basis van een normaalverdeling doorgaans grofweg in drieën verdeeld. De parallel met drie productiestromen binnen een productieproces is snel gemaakt. Binnen dit productieproces is het klassenmanagement de motor om drie productiestromen te stroomlijnen. Het onderwijsaanbod en de instructie sluiten aan bij de gemiddelde leerling. De leerkracht geeft basisinstructie voor de hele groep, waarna de leerlingen zelfstandig aan het werk gaan. Voor de leerlingen die de stof niet zo vlot oppakken, heeft de leerkracht vervolgens tijd om verlengde instructie te geven. De instructie wordt voor de goede presteerders ingekort, zodat zij sneller zelf aan het werk kunnen en extra leerdoelen kunnen behalen. Preventieve leerlingenzorg is erop gericht kinderen in de juiste productiestroom onder te brengen. Intern begeleiders ondersteunen teamleden om hierin de juiste keuzes te maken. Een leerling die niet goed in een van de productiestromen past, vormt een probleem en wordt aangemerkt als zorgleerling. Over deze leerling zul je je ook vaak buigen als intern begeleider. Je